

PM

Detaljplan- påverkan på tretåig hackspett Kappruet

Mjölkåsen Jord och Skogsbruk

Sweco Sverige AB
Uppdrag
Uppdragsnummer
Kund
Upprättad av
Granskad av
Datum
Dokumentreferens

RegNo 556767-9849
Kappruet Messlingen
30105809
Mjölksåsen Jord och Skogsbruk
Bjarne Tutturen
Kimmo Kumpula
2026-02-18
PM Detaljplan – påverkan på tretåig hackspett Kappruet

Innehållsförteckning

1	Uppdrag och syfte	5
1.1	Inledning	5
1.2	Syfte	5
1.3	Utredningsområde	6
1.4	Lagrum	9
2	Metod	10
2.1	Bedömning av bevarandestatus	10
2.2	Underlag	10
2.3	Avgränsning av lokal och regional nivå	11
3	Bedömning av bevarandestatus	11
4	Bedömning påverkan	13
4.1	Analys	13
4.1.1	Befintlig påverkan	13
4.1.2	Kommande påverkan vid ett plangenomförande	14
4.2	Bedömning av habitatkvalitéer inom undersökningsområdet	14
4.3	Bedömning påverkan	15
5	Referenser	17

Fakta Tretåig hackspett

(Skogsstyrelsen och Artfakta)

Populationsstorlek: 9200 par (enligt Artfakta) 8500 par (enligt "Fåglarna i Sverige - antal och förekomst - andra upplagan" 2025)

Rödlistestatus 2020: Nära hotad (NT)

Populationsutveckling 1990-talet: Stadigt minskande population som på senare år planat ut något. Lokal minskning 80% på 30-40 år (Dalarna)

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Fridlysning: 4 § artskyddsförordningen

Information från Artfakta:

Kännetecken

Tretåig hackspett är något mindre än större hackspett och saknar röda inslag i dräkten. Den ger ett mörkt intryck med sina nästan helsvarta vingar och grå kroppssidor. På ryggen har den ett stort vitt fält från nacke till övergump. Hjässan är gul hos hanen medan honans hjässa är svartstreckad på vit botten.

Ekologi

Tretåig hackspett lever främst i taigamiljöer med rik förekomst av döende och döda stående träd. Studier visar att det normalt krävs minst 10-15 m³/ha av stående död ved med kvarsittande bark inom ett område på 100 ha för lämplig biotop. Vid stormar och skogsbränder kan stora mängder död ved finnas lokalt och under kortare perioder kan mindre arealer räcka som häckningsområde. Vinterreviren är betydligt större – normalt flera hundra hektar. Hanen har något längre näbb än honan och de födosöker på lite olika delar av träden. De lever av olika skalbaggsarter vars larver finns under barken på framför allt barrträd, men även lövträd. Typiskt för arten är att de hackar ringar i barken på barrträd. Man tror att det framför allt syftar till att kunna dricka sav om våren, men det kan även fastna insekter i den klabbiga kådan.

Utbredning

Tretåig hackspett har sin främsta förekomst i den fjällnära skogen, men förekommer glest söderut ner till mellersta Värmland, Dalarna och Gästrikland. Kring det aktuella området runt Kappruet förekommer stora sammanhängande områden med fjällnära skog som har goda biotopkvaliteter.

Hot

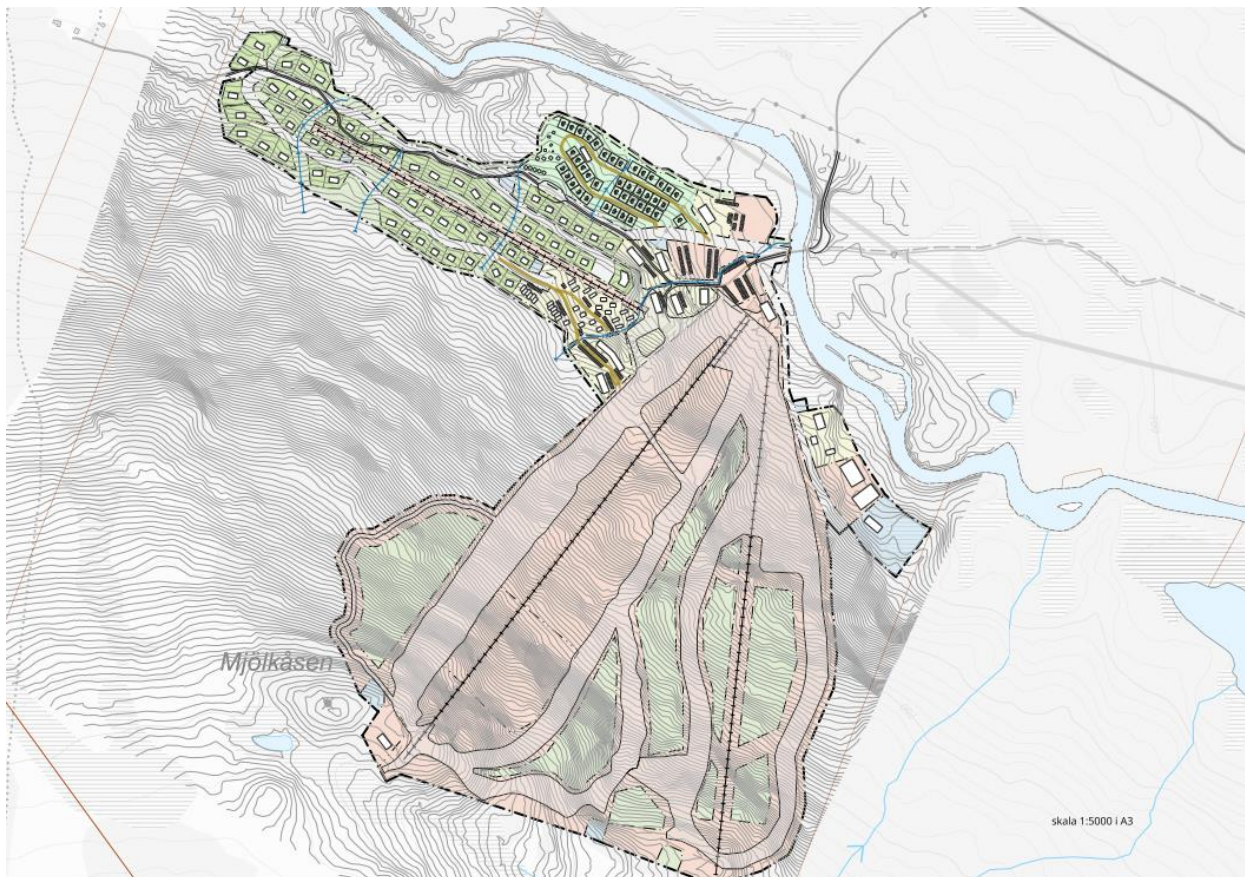
Hot mot arten handlar i första hand om habitatförlust när naturskogar omdanas till kulturskogar. Tretåig hackspett trivs sämre i ett fragmenterat och allt för välstädat skogslandskap. Skogsbrukets expansion in i områden ovan skogsodlingsgränsen är därför strakt negativt för arten.

1 Uppdrag och syfte

1.1 Inledning

Sweco Sverige AB (Sweco) har på uppdrag av Mjölåsen Jord- och Skogsbruk (Kappruet) tagit fram en bedömning av hur påverkan på förekomster av tretåig hackspett kan komma att bli i samband med ett eventuellt genomförande av detaljplan för utökning av stugområde intill Kappruets skidanläggning i Härjedalens kommun, se Figur 1. Artens förekomst lokalt, regionalt och nationellt är beskrivet i detta PM.

PM är skrivet av Bjarne Tutturen och granskad av Kimmo Kumpula, båda ekologer på Sweco.

Figur 1. Planområde för detaljplan Kappruet – översikt. Karta: Härjedalens kommun.

1.2 Syfte

Syftet med utredningen är att sammanställa befintliga kunskapsunderlag och göra bedömningar avseende hur planerad åtgärd riskerar att negativt påverka arten tretåig hackspett, samt om påverkan aktiverar förbud enligt artskyddsförordningen.

1.3 Utredningsområde

Utredningsområdet omfattar detaljplanens område för nya stugor intill Kappruets skidbackar, samt det omgivande skogsområde sydväst om planområdet som kan komma att påverkas av planerad åtgärd, se planskiss i Figur 1 samt Figur 9, som visar skogsområdet sydväst om planområdet med livsmiljövärden för tretåig hackspett.

Nedre delen i sluttningen (nordvästra delen), närmast Mittån består av myr, sluttningsmyr, moränkullar med björk och enstaka äldre tallar. Söderut upp i sluttningen övergår marken i torr till frisk moränmark med fjällbjörk och inslag av tall. Inom detta stråk planeras tomter och nya vägar. Tre rinnstråk med små bäckar korsar området där stugtomter planeras. Dessa sparas som släpp mellan tomter. Se Figur 1. I östra kanten av det planerade exploateringsområdet går en kraftledningsgata i nord-sydlig riktning. Se Figur 4 och 5. Längre söderut, upp i backen, övergår skogen att bli mer grandominerad. Östra delen av planområdet består av befintlig skidbacke och liftgator.

Figur 2. Naturmiljö i delen av planområdet där stugtomter planeras. Skogen domineras av fjällbjörk och glest med äldre tallar.

Figur 3. Del av planområdet där stugtomter planeras.

Figur 4. Kraftledningen i östra kanten av planerat stugområde – vy söderut. Man ser övergången från björkskog till mer grandminerad skog högre upp.

Figur 5. Kraftledningen vy norrut. Befintlig skogsväg, björkskog och granskog på andra sidan Mittån och norrut.

Figur 6. Den övre delen av befintligt skidspår - gräns mellan björkdominerad skog och barrskog som tar över söderut upp i backen.

1.4 Lagrum

Tretåig hackspett och övriga fåglar är skyddade genom 4 § artskyddsförordningen vilket innebär en nationell fridlysning.

Artskyddsförordningens 4 § lyder som följer:

Fridlysning av fåglar

4§ Det är förbjudet att

1. Avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. Avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssperiod, om inte störningen saknar betydelse för att
 - a. bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b. återupprätta populationen till den nivån.

Enligt Skogsstyrelsen och Naturvårdsverkets gemensamma tolkning av EU-domstolens dom den 1 augusti 2025 i mål C-784/23 angående fåglars fridlysning och skogsavverkning under häckningstid framgår att förbuden sällan aktualiseras om åtgärder genomförs utanför fåglars häcknings- och uppfödningssperiod. Om en verksamhetsutövare, genom att följa en förebyggande strategi, vidtar tillräckliga, förebyggande åtgärder så att den kvarvarande eventuella påverkan blir obetydlig, så bör åtgärden inte betraktas som avsiktlig i artskyddsförordningens mening. Därmed är åtgärden inte förbjuden enligt bestämmelserna.

Även om förbud om att störa vilda fåglar i 4§ första stycket 4 i artskyddsförordningen i och för sig är tillämplig på samtliga fågelarter och inte bara hotade arter bör förbudet däremot inte aktualiseras i praktiken i någon större utsträckning för fågelpopulationer som har en tillfredsställande nivå. Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens bedömning är fortsatt att förbudet mot att avsiktligt störa vilda fåglar inte gäller om störningen saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen på en tillfredsställande nivå. Det går att minska risken för att förbuden överträds genom att undersöka var det finns fågelhäckningar och viktiga livsmiljöer, så att dessa kan undvikas.

Arten tretåig hackspett är rödlistad som NT - Nära hotad, listad i Fågeldirektivet bilaga 1 och har en negativ populationstrend sedan 1980-talet. Relativt livskraftiga populationer finns längs den fjällnära skogen i norra Sverige. I södra och mellersta Sverige har arten minskat kraftigt och är i vissa län helt borta.

2 Metod

2.1 Bedömning av bevarandestatus

Naturvårdsverket beskriver bedömningar av arters bevarandestatus i *"Handbok för artskyddsförordningen"* (2009):

En arts bevarandestatus anses gynnsam när

1. uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö,
2. artens naturliga eller hävdbetingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och
3. det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt (16 § förordning (1998:1252) om områdesskydd).

Bevarandestatus bedöms på lokal, regional och nationell nivå. På nationell nivå finns bedömningar gjorda enligt rödlistan (2020). För att bedöma om artskyddsförbud aktiveras i detta fall kommer bedömd påverkan beskrivas i förhållande till lokal och regional bevarandestatus.

2.2 Underlag

Utredningen baseras på underlag från de inventeringar som gjorts inom ramen för detaljplaneprojektet och offentliga data i Artportalen inom utredningsområdet och omgivningar. Dessa källor presenteras i Tabell 1.

Den art som omfattas av utredningen är endast tretåig hackspett.

Tabell 1. Underlag om tretåig hackspett som används i utredningen.

Typ	Källa	År
Tidigare artuppgifter	Artdatabanken	2000–2026
Rödlistan	Artdatabanken	2020
Artfakta	Artdatabanken	2026
Naturvärdesinventering	Lars-Olof Grund och Maria Grund	2013
Fågelinventering	Ansjö skog och markkonsult AB	2024
Utredning artskydd	Bjarne Tutturen / Bergs kommun Miljö och bygg	2025

2.3 Avgränsning av lokal och regional nivå

Vid bedömning av påverkan på många arter är begreppen lokal och regional population centralt.

För tretåig hackspett är den lokala populationen ett sammanhängande fjällnära skogsområde längs Mittåns dalgång.

Avseende regional nivå det ofta kommun eller län som bedöms som lämpligt område, i detta fall har regional nivå bedömts som Jämtlands län och framför allt Berg och Härjedalens kommuner.

3 Bedömning av bevarandestatus

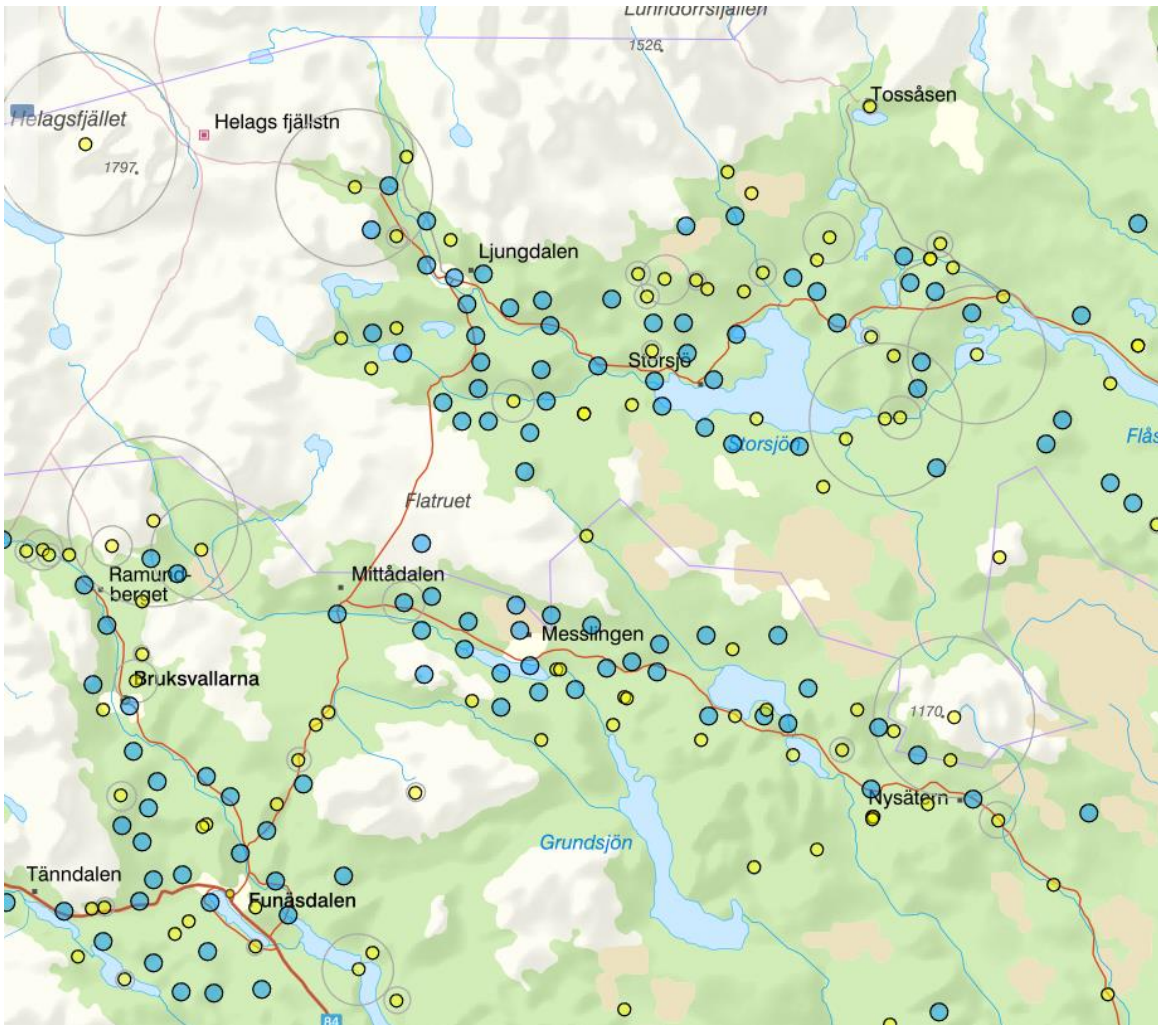
Nationell nivå

Bevarandestatusen för tretåig hackspett på nationell nivå är ej gynnsam då arten klassas som nära hotad (NT) på den svenska rödlistan och minskningstakten bedöms vara nära gränsen för (VU) Sårbar. Hotet mot arten är främst avverkning av gamla skogar, då arten är beroende av större sammanhängande skogar med rik förekomst på stående död ved för sin överlevnad.

Regional nivå

Sweco bedömer att regional nivå utgörs av Jämtlands län. Inom regional nivå har arten väl spridda förekomster – främst i den fjällnära skogen. Se Figur 7.

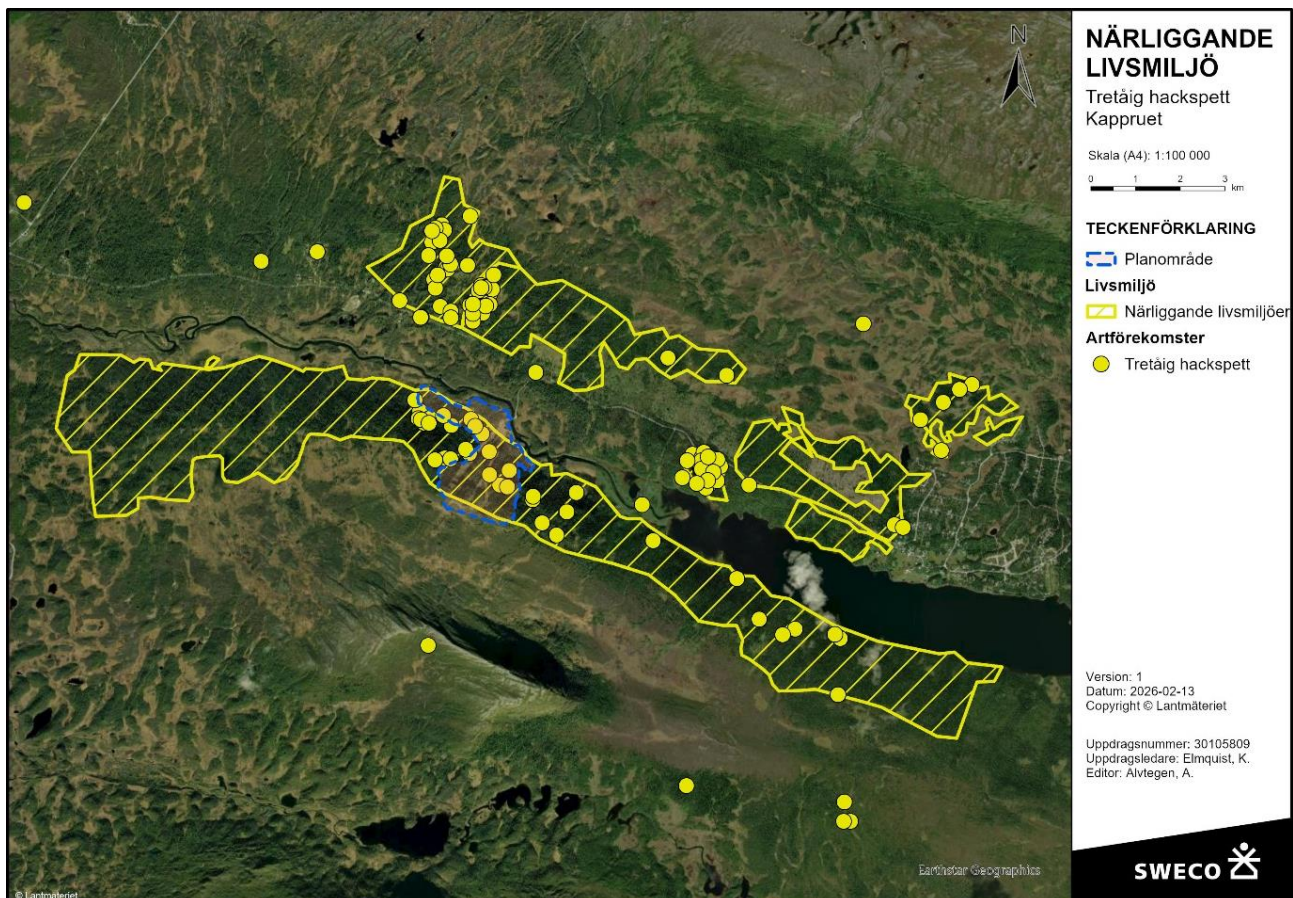
De enskilda populationerna är ofta avgränsade och fragmenterade av skogsbruk. Sweco gör bedömningen att bevarandestatus på regional nivå är ej gynnsam, sett till minskningen av artens livsmiljöer. Dock är arten relativt vanlig i de större sammanhängande kontinuitetsskogar som finns i fjällnära delar av skogslandskapet i regionen, speciellt i Ljungdalen och Mittådalens dalgångar.

Figur 7. Utklipp från Artportalen med rapporterade fynd av tretåig hackspett mellan åren 2000-2026 i Härjedalens och Bergs kommuner. Arten bedöms vara spridd inom det barrskogsdominerade landskapet inom båda kommunerna och på regional nivå. Blå prickar är kluster av flera rapporter och gula prickar är enstaka rapporter.

Lokal nivå

Med tanke på den stora arealen sammanhängande, grandominerad, fjällnära kontinuitetsskog som förekommer i Mittådalens dalgång bedömer Sweco att viktiga och starka förekomster av arten finns på lokal nivå. Många rapporter med tretåig hackspett förekommer i Artportalen inom de närmaste kilometrarna och flera kilometer sammanhängande skog med lämpliga habitat förekommer. Se Figur 8. Den lokala populationen bedöms därför som livskraftig.

Figur 8. Gulrastrerad markering visar bedömda livsmiljöer i närområdet kring Kappruet. Dessa utgörs av fjällnära grandominerad kontinuitetsskog. Gula prickar visar noterade förekomster i Artportalen. Blå gräns visar planområdet.

4 Bedömning påverkan

4.1 Analys

4.1.1 Befintlig påverkan

Befintlig påverkan på de lokala förekomsterna består i verksamhet kopplat till skidbacken. Även en viss störning av skotertrafik i området förekommer. Typiska livsmiljöer för tretåig hackspett finns både öster och väster om slalombacken. Delvis fragmenteras livsmiljöer av de öppna skidbackarna. En viss störning sker på grund av alla människor som åker skidor i och bredvid backarna. Den största påverkan som sker regionalt är fragmentering av sammanhängande kontinuitetsskogar på grund av aktivt skogsbruk. Ett större skogsområde öster om Kappruet, söder om sjön Messlingen utreds för långsiktigt skydd som naturreservat (Länsstyrelsen Jämtland). Vid ett framtida beslut om naturskydd säkerställs cirka 250 hektar lämpliga livsmiljöer för tretåig hackspett.

4.1.2 Kommande påverkan vid ett plangenomförande

Tretåig hackspett kan påverkas lokalt av den utökade verksamheten. Arten har observerats inom planområdets planerade exploateringsområde med stugtomter. Ökat antal människor som vistas i området kan få viss ökad påverkan och störning. Arten kan även påverkas negativt av kumulativa effekter där anläggandet av stugområdet tillsammans med omgivande skogsbruk, skoterleder och andra stugområden i dalgången långsiktigt kan ha en negativ påverkan på artens livsmiljöer. Inom det fjällnära skogarna är skogsbruket inte lika storskaligt, men flera större avverkningar har genomförts i dalgången de senaste 20 åren. Denna utredning gör bedömningen att med nuvarande avgränsning och utformning av planen utgörs stora delar av naturmark och påverkan på det närmaste reviret och den lokala populationen minimeras i och med att områden med höga livsmiljövärden undviks. De delar av planområdet som överlappar med höga livsmiljövärden är markerat som naturmark och bevaras.

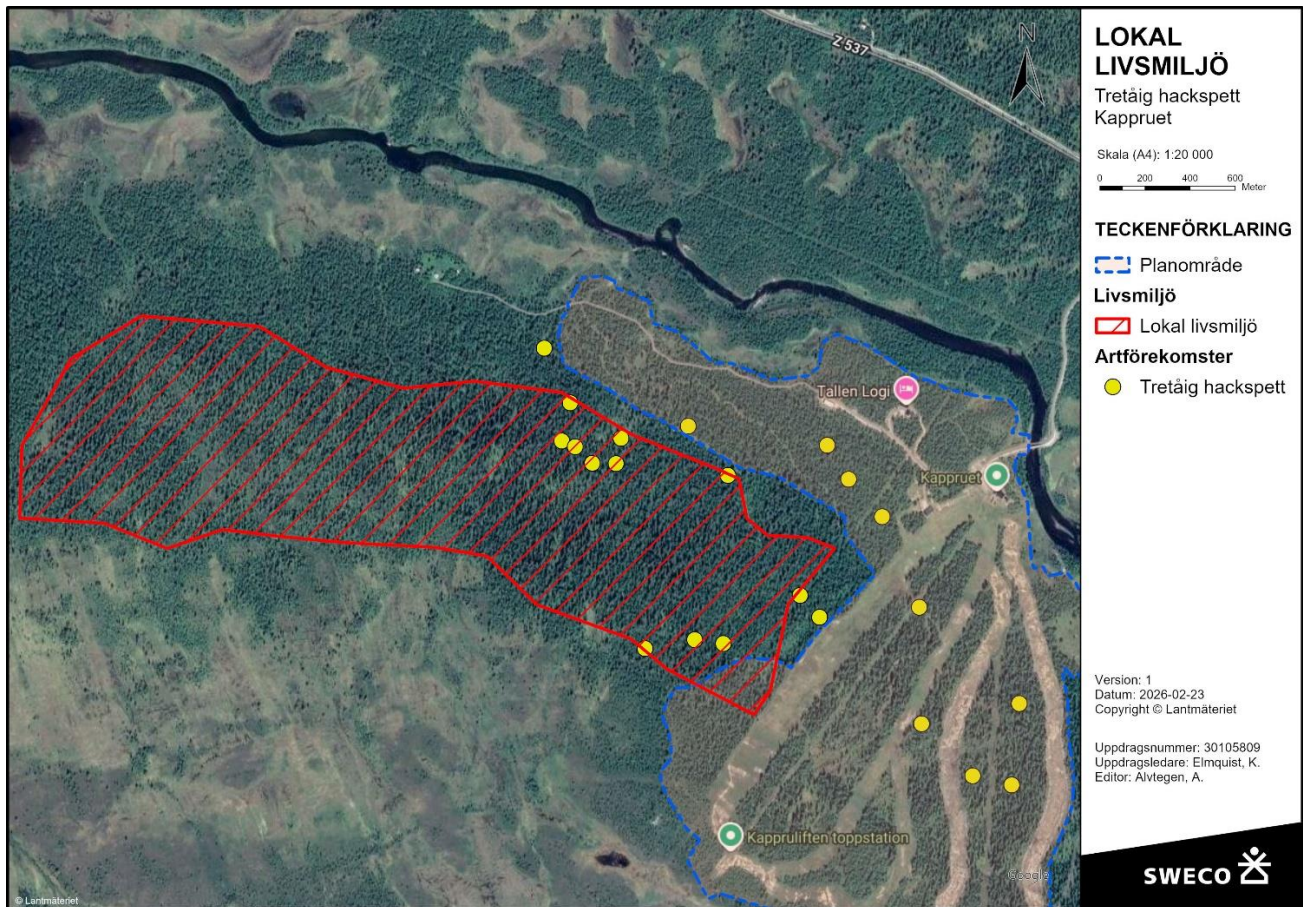
4.2 Bedömning av habitatkvalitéer inom undersökningsområdet

Området väster om skidbackarna har undersökts med provytor och livsmiljöbedömning av habitatkvalitéer enligt Skogsstyrelsens metodik (*Metod för klassning av ett skogsområdes livsmiljövärde för tretåig hackspett Version 2.2 Roberge / Olsson*). Framför allt har metod B: stamantal per provyta och observationer av ringhack använts. Livsmiljövärde klassas i fyra klasser; mycket högt värde, högt värde, medelhögt värde eller lågt värde.

En avgränsning av ett område med medelhöga till höga livsmiljövärden har gjorts. Området är grandominerat och har delvis allmän förekomst av stående död ved och ringhackade träd förekommer. Inga delområden med mycket högt värde har avgränsats då mängden stående död ved inte överstiger gränsvärdet.

I den lågproduktiva fjällnära skogen kan livsmiljövärden vara högre än metodikens resultat visar vilket också beskrivs i beskrivningen av själva metodiken. Se karta Figur 9.

Liknande livsmiljövärden förekommer både öster och väster om Kappruet, utanför fastigheten, men har inte undersökts i detalj med Skogsstyrelsens metodik.

Figur 9. Lokal livsmiljö med medelhögt till högt värde enligt Skogsstyrelsens metodik = röd raster. Planområde = blå gräns.

4.3 Bedömning påverkan

Risk för förbud

För att förbuden i 4 § artskyddsförordningen ska träda i kraft krävs att Klinthagen-kriterierna är uppfyllda (MÖD 2016:1). Dessa kriterier innebär att om syftet med en åtgärd inte är att påverka arten negativt, så krävs det en risk för att artens bevarandestatus påverkas. Sweco bedömer att det planerade stugområdet enbart påverkar naturmark med lägre livsmiljövärden för arten, samt att inga befintliga revir riskerar att störas bort vid ett plangenomförande. Detaljplaneområdet ligger inom ett befintligt revir. Planerat stugområde ligger i utkanten av skogen med låga livsmiljövärden. Viktiga livsmiljöer för arten inom planområdet skyddas som naturmark i planen. Stora sammanhängande livsmiljöer med höga värden förekommer på båda sidor av planområdet. Utredningen bedömer att artens bevarandestatus lokalt, regionalt och nationellt inte påverkas av ett genomförande av detaljplanen. Därför aktiveras inte förbudsbestämmelserna i Artskyddsförordningen.

Förslag på försiktighetsåtgärder för att gynna tretåig hackspett

Nedan listar Sweco förslag på frivilliga åtgärder som vore positivt om projektet kan vidta för att stärka livsmiljöer och minska den negativ påverkan som ett nytt stugområde riskerar att skapa:

- Avverkning och entreprenadarbete undviks under känslig häckningsperiod 1 april-31 juli (enligt Skogsstyrelsens artvisa vägledning för tretåig hackspett).
- Naturvärdesträd i form av grova tallar, äldre granar och äldre björkar, samt död ved lämnas inom planområdets delar som inte utgörs av tomtmark.
- Om naturvärdesträd inom stugområdet måste avverkas bör dessa läggas i närliggande naturmark som död ved.

5 Referenser

Ansjö Skog och Markkonsult AB *Fågelinventering Kappruet 2024*

Artdatabanken 2026. Observationer av tretåig hackspett i Härjedalens kommun mellan 2000-2026. *Hämtat 13 februari 2026*.

Artskyddsförordningen, 2007:845.

Bergs kommun Miljö och Bygg *Artskyddsutredning Kappruet 2025*

Grund Lars-Olof och Maria, *Naturvärdesinventering Kappruet 2013*

Mark och Miljööverdomstolen MÖD (2016). Klinthagenmålet. M 7168-19

<https://www.domstol.se/mark--och-miljooverdomstolen/mark--och-miljooverdomstolens-avgoranden/2021/90573/>

Naturvårdsverket (2009). *Handbok för artskyddsförordningen del 1 - Fridlysning och dispenser*.

Ottosson U, Ottvall R, Green M, Gustavsson R, Haas F, Niklas H et al. *Fåglarna i Sverige: antal och förekomst – andra omarbetade upplagan 2025*.

Skogsstyrelsen - Naturvårdsverket (2023). Skogsstyrelsen dnr 2022/1756

Naturvårdsverket dnr Nv-04718-22 gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0 2023-12-01.

<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsarenden-i-skogsbruket.pdf>

SLU Artdatabanken (2020). *Rödlista 2020 - övergripande delar*. Uppsala: SLU Artdatabanken.

SLU Artdatabanken (2026). Artfakta tretåig hackspett